

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „VALAHIA” din TARGOVISTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

Ideologie și Putere în Norvegia și Islanda, 1150-1250

- REZUMAT -

Student doctorand: Costel Coroban

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. Hab. Silviu-Marian Miloiu

Târgoviște,
2017

CUPRINS

Mulțumiri

Cuprins

Lista tabelelor și hărților

Introducere

1 Premise teoretice

1.1 Metodologie, Studiile Medievale

1.2 Observații istoriografice asupra subiectului

1.3 Remarci asupra Teoriei politice și Istoriografiei

1.4 Ideologia

1.5 Puterea Politică

1.6 Ideologie și Putere

2 Regalitatea în norvegia

2.1 Introducere

2.2 Regalitatea ideală în *Sverris Saga*

2.2.1 Regele Sverrir și *den borgerkrigstiden*

2.2.2 Sverrir și Sf. Olaf

2.2.3 Sverrir – dux militum

2.2.4 Norocul unui Rege

2.2.5 Sverrir Oratorul

2.2.6 Sverrir Păstrătorul Tradiției

2.3 *Konungs skuggsjá* – Oglinda Regelui

2.3.1 Context: Monarhia Norvegiană Consolidată

2.3.2 Regele Pios

2.3.3 Puterea Regală vs. Episcopală

2.3.4 *Rex Justus* – Idealul Monarhiei

2.3.5 Înțelepciunea conduce la Dreptate

2.4 Hakón Hakónarson – Rege și Cavaler?

2.4.1 Introducerea sursei

2.4.2 Regele Hakón Hakónarson

2.4.3	Patronajul Literelor
2.4.4	Monarh și Cavaler-Erudit
2.5	Rețele ale Puterii în Norvegia Evului Mediu Dezvoltat
2.6	Concluzie: Modelul Norvegian
3	Avataruri ale puterii în norvegia evului mediu dezvoltat
3.1	Introducere
3.2	Un expozeu asupra <i>Þjóðveldið Ísland</i> : Republica Islandeză (c. 930-1262)
3.3	<i>Íslendingabók</i> (Cartea Islandezilor)
3.3.1	Vedere Generală
3.3.2	Episcopi și căpetenii
3.3.3	descendențe ale Puterii
3.4	<i>Egils saga Skallagrímssonar</i> (Saga lui Egill Skallagrímsson)
3.4.1	Preliminarii
3.4.2	Vedere Comparativă asupra forn siðr – Vechea lege și Regalitatea
3.4.3	Regele ca Străin
3.5	<i>Laxdæla saga</i> (Saga neamului din Laxdalr)
3.5.1	Specificități
3.5.2	Icoane ale regilor
3.5.3	Icoane ale Islandezilor
3.6	<i>Þórðar saga kakala</i> (Saga lui Þórður Bâlbâitul)
3.6.1	Un nou Context
3.6.2	Căpeteniile ca regin in nuce
3.6.3	(De-)Construcția regalității
3.7	Concluzii: Modele Islandeze
4	Concluzii
	Bibliografie
	Lista anexelor

Cuvinte cheie: Evul Mediu dezvoltat, Norvegia, Islanda, nordicii vechi, regele, ideologia, puterea, căpeteniile (*goði*), *Birkibeinar*, *Baglar*, *Sverris saga*, Sf. Olaf, *Konungs skuggsjá*, *Hákonar saga Hákonarsonar*, saga regale, saga de familie, saga ale cavalerilor, rețele ale puterii, *Íslendingabók*, *Egils saga Skallagrímssonar*, *Laxdæla saga*, *Þórðar saga kakala*, ideologie mixtă, *rex justus*, regele războinic viking, Străinul/Înstrăinatul, (re-)prezentări ale puterii.

Rezumat: Scopul acestei lucrări de doctorat este de a prezenta o analiză a ideologiei puterii în Evul Mediu dezvoltat prin intermediul teoriei puterii politice prin aplicarea unei metode comparative având ca subiect Norvegia și Islanda în perioada 1150-1250. Punctul de pornire este faptul că transformarea, menținerea și organizarea puterii într-o societate se bazează pe existența unei ideologii, în cel mai cuprinzător înțeles al acestui termen. Puterea politică și ideologia sunt elemente de centralitate în evoluția istorică, socială, culturală și religioasă a lumii nordice încă din secolul al VIII-lea p.Chr. și până în secolul al XII-lea. Norvegia și Islanda sunt reprezentantele de seamă ale acestei lumi datorită multitudinii de surse istorice și literare datorite posterității de vechii nordici care au trăit în aceste locuri. Pentru aceștia, depozitarii puterii politice erau regii, conții și căpeteniile (*goði*), așadar scopul acestei lucrări de cercetare este de a explora istoria politică, dar de asemenea și sursele literare și culturale, vechile saga nordice, în scopul oferirii unei vederi de ansamblu asupra ideologiei puterii politice în Norvegia și Islanda din perioada 1150-1250.

Această perioadă de timp, care se întinde de la jumătatea secolului al XII-lea până la jumătatea secolului al XIII-lea, este limitată de două evenimente important din evoluția ideologiei politice din Norvegia și Islanda. Întâia oară, în 1152 Arhidieceza de Nidaros a fost creată datorită strădaniilor Papei Eugeniu al III-lea, care a delegat această sarcină Cardinalului Nicholas de Albano (Nicholas Breakspear, care din 1154 a devenit Papa Adrian al IV-lea,

singurul Papă englez). Jón Birgerson, episcopul de Stavanger, a fost instalat ca Arhiepiscop. Acest eveniment reprezintă un moment de seamă în evoluția ideologiei politice din Norvegia pentru că marchează oficializarea eforturilor Bisericii Catolice de a implementa în țară ideologia creștină a regalității, peste tradițiile locale nordice, într-o perioadă când Norvegia se confrunta cu instabilitate și răzmerițe aflându-se în război civil între partidele *Birkibeinar* și *Baglar*, care se confruntau pentru preluarea tronului. Cea de-a doua limită de timp este 1262, când în urma adoptării *Gamli sáttmáli* (Vechiului legământ), Islanda a devenit parte a Regatului Norvegiei iar existența sa independentă a încetat, ceea ce a rezultat în permutarea ideologiei sale politice către modelul monarhic și diminuarea rolului căpeteniilor locale (*goði*) ca modele ale puterii în literatura islandeză.

Originalitatea proiectului doctoral de față constă în faptul că este prima cercetare care realizează o analiză comparativă a ideologiei puterii din Islanda, urmărind mai ales reprezentările regalității în timpul perioadei Războiului Civil, prin comparație cu rezultatele cercetării cu ideologia puterii din Norvegia.

În ceea ce privește organizarea lucrării, aceasta este împărțită în următoarele secțiuni: Capitolul I. *Premise teoretice*, Capitolul 2. *Regalitatea în Norvegia*, Capitolul 3. *Avataruri ale puterii în Islanda Evului Mediu dezvoltat*, și Capitolul 4. *Concluzii*.

Capitolul I. *Premise teoretice*

Metodologia propusă este cea cercetării istorice, prin care se înțelege formularea sau identificarea unui subiect de cercetare, urmat de recenzarea celor mai noi cercetări din domeniu și colecționarea de surse, analiza surselor într-o ordine care poate fi logică sau cronologică, sintetizarea informațiilor găsite și a rezultatelor cercetării, iar în final expunerea narativă a rezultatelor cercetării și identificarea unei concluzii generale care să înglobeze rezultatele fiecărui segment al cercetării.

Din moment ce scopul acestei teze doctorale este de a oferi o vedere de ansamblu asupra modului în care ideologia puterii era înțeleasă în Norvegia și Islanda în secolele al douăsprezecelea și al treisprezecelea, este de al sine înțeles faptul că principala metodă de cercetare este *metoda istorică*, completată de *analiza critică a surselor* inclusiv prin *metode filologice*, care se întrebuintează de obicei în demersul studierii surselor medievale.

Metoda istorică, acreditată lui Leopold von Ranke (care este supranumit “tatăl istoriei moderne”) și Școlii de istorie de la Göttingen, implică studierea și comentarea surselor primare ca fundament al muncii istoricului. Se presupune că scopul acestei lucrări de cercetare, acela

de a identifica elementele ideologiei puterii de-a lungul unei perioade de un secol, necesită poate elemente de metodologie specifice Școlii Analelor, care pune accentul pe modele persistente în cultură și civilizație (sau pe modificările suferite de aceste modele în timp), acacăntua conceptul de *mentalitate* și promova multi-disciplinaritatea. Cu toate acestea, intenția noastră nu este de a oferi explicații asupra acestei școli istoriografice, deoarece mai multe detalii privitoare la metodele de lucru vor fi oferite în secțiunile lucrării, împreună cu clarificări ale noțiunilor ideologiei puterii.

Cei trei pași principali ai *metodei istorice* sunt:

- *Etapa euristică (investigativă)* – reprezintă procesul de obținere și selectare ale materialelor sursă pentru proiectul de cercetare. Aceasta a fost realizată inclusiv cu ajutorul instituțiilor și cercetătorilor, lucru menționat de asemenea în secțiunea de Mulțumiri a prezentei lucrări.
- *Etapa criticii din punct de vedere istoric* – evaluarea și analiza materialelor de studiu din punctul de vedere al teoriei, în cazul de față, ideologia puterii. Pentru cercetarea de față, această etapă a metodei istorice este cea mai importantă deoarece scopul nostru nu este acela de a scoate la iveală noi surse (saga, inscripții runice sau dovezi arheologice) în legătură cu ideologia puterii în Scandinavia medievală, ci acela de a realiza o analiză dintr-un punct de vedere inovativ asupra diferitelor izvoare primare și secundare identificate.
- *Etapa sintezei și a expoziției* – rezultatele investigației și analiza critică a acestora va fi expusă în mod coerent în cadrul *Concluziilor* tezei, asigurând aducând la lumină contribuția științifică a tezei.

Alte metode de cercetare care vor fi folosite drept auxiliare în îndeplinirea obiectivului lucrării de doctorat vor cuprinde *analiza critică textuală* prin *studiu filologic*.

Capitolul 2. *Regalitatea în Norvegia*

Al doilea capitol al cercetării de față, intitulat *Regalitatea în Norvegia*, are ca scop oferirea unei perspective asupra ideologiei puterii după cum aceasta reiese din sursele istorice și literare cele mai importante din Norvegia secolului al XII-lea și al XIII-lea. În fiecare din subcapitole am explicat contextul în care sursele folosite au fost redactate și, de asemenea, am oferit explicații istorice generale pertinente demersului scopului nostru științific. Fiecare dintre subcapitole au urmat o ipoteză de lucru în analiza ideologiei puterii:

Am început prin analiza sursei *Sverris saga* (*Saga regelui Sverrir*), care este prima dintre saga regale redactate (dedicată în întregime domniei unui singur monarh), și reprezintă

una dintre cele mai importante surse din secolul al XII-lea din Norvegia. În *Saga regelui Sverrir* am încercat să identificăm caracteristicile cele mai importante ale conducătorilor în scopul înțelegerii modului în care modelul Regelui Sverrir a influențat ideologia politică a acelor timpuri. Am pornit de la presupunerile lui Sverre Bagge și a altor istorici, că începând cu secolul al X-lea și până în secolul al XIV-lea în Norvegia a existat un efort de Europeanizare care a adus schimbări în cadrul mai multor nivele ale societății, dar, cel mai important în cadrul confesiunii și politicii.

Analizând eforturile Regelui Sverrir de a se portretiza ca descendent și vasala al Sf. Olaf, și prin intermediul mai multor apeluri la sfinți sau la Sf. Fecioară, se relevă un efort de portretizare a Regelui ca monarh creștin devotat, în scopul legitimării pretențiilor acestuia asupra tronului Norvegiei. Revendicarea tronului de către Regele Sverrir, liderul facțiunii rebele a *Birbikbeinar*, capătă legitimitate datorită viziunilor sacre ale Sf. Olaf, care se presupune că primește în serviciul său pe vasalul Sverrir și intervine în favoarea acestuia pe câmpul de luptă. Istoricii cunosc faptul că victoria Regelui Sverrir în Războiul Civil s-a datorat victoriilor sale militare împotriva rivalilor săi, mai ales asupra Regelui Magnús, așadar în continuare am analizat ipoteza conform căreia reprezentările Regelui Sverrir dovedesc caracteristici ale modelului vechi de rege viking războinic. Într-adevăr se poate că monarhul posedă abilități militare extraordinare, atât ca luptător individual (precum vechii eroi din saga ale vikingilor de demult), precum și ca strateg militar.

Legat de modelul eroilor de demult, conform sursei analizate, Regele Sverrir de asemenea se pare că este favorizat de Noroc în mod extraordinar. Luând în considerare interpretările importanței norocului și sorții în societățile germanice și nordice, devine evident faptul că, în saga, multe dintre victoriile regelui se datorează fie norocului său extraordinar sau ghinionului inamicilor săi, care deseori apar mai puternici ca număr, cu șanse mai mari de câpăta victoria, dar sunt învinși în cele din urmă. Regele este, de asemenea, priceput în nobila artă a vorbirii. Oriunde ține consiliu (*thing*) acesta reușește să farmece auditoriul și să covingă oamenii să se alăture cauzei sale, să își descurajeze inamicii, să își îmbărbăteze soldații, iar Regele Sverrir rostește, de asemenea, și câteva cuvinte alese la moartea rivalului său, Magnús, reamintind în mod onorabil meritele defunctului rege inamic, Onoare îl îndeamnă pe rege să ducă la îndeplinire diferite tradiții, unele păgâne – cum ar fi sărbătorirea Yule (Crăciunului) sau recunoașterea judecăților prin ordalii – sau altele creștine. Luând în considerare toți acești factori putem presupune că am oferit un punct de vedere cuprinzător asupra modalităților prin care Regele Sverrir este portretizat drept un rege războinic în *Sverris saga*.

Am identificat, de asemenea, destule exemple în care această sursă ne prezintă un monarh creștin pios, însă am considerat că aceste dovezi nu sunt îndeajuns pentru a înclina balanța în favoarea modelului creștin european de *rex justus* (rege justițiar).

În al doilea rând, am oferit o analiză a *Konungs skuggsjá* (Oglinda regelui), inclusiv contextuală, în care această sursă fost scrisă. De data aceasta, elementele specifice modelului de regalitate *rex justus* au predominat, existând anumite legături cu *saga regelui Sverrir*. În principal, rolul Norocului în luptă și a puterii monarhului de a atrage prieteni este înlocuit cu harul lui Dumnezeu, cu grația divină, în cea de-a doua sursă. Alesul lui Dumnezeu pe pământ se bucură de protecția Domnului dovedind pietate și umilință față de Divinitate, însă recompensele primite în schimb nu sosesc imediat. Dacă Regele Sverrir se putea ruga și imediat obține ca – de exemplu – ceața să fie ridicată de deasupra vaselor sale într-o luptă navală, în *Oglinda Regelui* pietatea și smerenia față de Dumnezeu sunt recompensate cu harul (grația) și înțelepciunea divină, care priesc monarhului prin aducerea păcii și prosperității în regat. Idealul regelui creștin descris de tatăl din Oglinda Regelui este acela al unui drept judecător, a cărui dreptate derivă din înțelepciunea acestuia, ceea ce semnifică faptul că monarhul trebuie să țină în echilibru îndurarea și intransigența, dar trebuie de asemenea să se dovedească deosebit de cunoscător în ceea ce privește totalitatea lumii nordice. Înțelepciunea este cea mai importantă calitate a modelului *rex justus* dar este dificil de obținut deoarece nu este garantată în mod automat prin mirungere. În *Oglinda regelui*, înțelepciunea (*vitr*) însemna prudență (*mannvit*) și cunoaștere.

În al treilea rând, rămânând în același cadru temporal, am analizat domnia Regelui Hákon, a cărui saga poartă numele său, și am încercat să înțeleg cum *saga cavalerilor* traduse în timpul domniei sale pot fi conectate cu intenția regelui de a transforma țara după modelul *rex publica Christiana* al Europei Apusene. Folosind rezultatele unor analize filologice asupra acestor traduceri am ajuns la concluzia că, în acest caz, se poate aplica modelul *ideologiei mixte*, numai că în acest caz importanța modelului *rex justus* era mai mare. Educația regelui, sprijinul oferit de acesta muncii culturale și dedicația sa pentru reînnoirea legilor sunt toate semne ale unui responsabil *Rex Christianus*, care domnește asupra supușilor săi conform modelului oferit de Christos, care menține ordinea divină și judecă drep pe supușii săi distribuind pedeapsă și recompensă lumii întregi, după modelul eshatologic creștin.

În al patrulea rând, în ultimul și cel mai scurt dintre subcapitole am încercat să punem în legătură modelul ideologiei mixte cu reprezentări ale rețelilor de putere, ale claselor sociale și relațiilor sociale în sursele menționate, pentru a stabili o conexiune la nivelul disparităților

ideologice dintre relațiile de putere în societatea/ideologia regalității din sursele norvegiene și cele europene.

Capitolul 3. *Avataruri ale puterii în Islanda Evului Mediu dezvoltat*

Analiza din cadrul acestui capitol a inclus patru surse importante pentru perioada 1150-1250 din istoria și literatura Islandei: *Íslendingabók*, *Egils Saga*, *Laxdæla saga* și *Pórðar saga kakala*. Un punct central al discuției acestor patru surse a reprezentat intenția politică a autorilor. Au fost oferite clarificări detaliate despre utilitatea acestor surse ca depozitare ale elementelor ideologiei politice din perioada precizată. În permanent s-a avut grijă pentru ca abordarea să fie una critică, anume s-a avut tot timpul în vedere faptul că saga reprezintă creații literare, ceea ce înseamnă că nu ne-am putut aștepta de la acestea să prezinte în totalitate realitatea istorică. Poveștile prezentate în saga sunt rezultatul unei tradiții istorice orale, de origine norvegiană, care a evoluat în cadrul Islandei în primele secole de după colonizarea țării. Totuși, atunci când operăm cu noțiuni de ideologie politică, saga reprezintă surse excelente datorită conservării în cadrul acestora a elementelor principale de cultură islandeză din cadrul acelei perioade, inclusiv a principalelor elemente și concepții politice ale islandezilor.

Un punct central în tradiția islandeză de scriere a saga îl reprezintă păstrarea descendențelor căpeteniilor, care sunt înregistrate până în timpul părăsirii Norvegiei de către familiile de coloniști. În multe cazuri, strămoșii care au locuit în Norvegia și au decis emigrarea către Islanda au făcut acest lucru datorită politicilor tiranice ale Regelui Olaf Tryggvason sau Harald Păr-frumos, însă relațiile ulterioare cu regii norvegieni sunt descrise în general într-un ton benefic. Eroi islandezi din saga sau strămoșii acestora devin deseori implicați în treburile de la Curtea norvegiană și sunt de multe ori recompensați sau tratați cu prietenie. Aceste fapte au funcția de a legitima descendenții, care în acest mod își întăresc dimensiunea teritorială a puterii lor în Islanda, prin aceste genealogii ale puterii. Acest fapt este cel mai evident în *Íslendingabók* (Cartea Islandezilor), unde autorul Ari cel Înțelept, pretinde descendență directă din Regele Norvegiei, și prin acești regi, de la anticul Zeu-Rege al nordicilor, Yngvi Tyrkyakonungr. În celelalte trei saga, nu sunt emise pretenții atât de mari asupra descendenței. *Íslendingabók* este și sursa în care abilitățile episcopilor sunt laudate într-atât de mult încât aceștia apar aproape la fel de puternici precum căpeteniile islandezilor.

De-a lungul capitolului au fost aduse argumente pentru a întări punctul de vedere a mai multor istorici conform cărora scrierea acestor izvoare care laudau și legitimizau puterea căpeteniilor și episcopilor islandezi a fost posibilă datorită situației politice unice din Islanda,

o țară care nu a fost sub autoritatea niciunui rege de la colonizarea sa din secolul al IX-lea până în 1262. Având această libertate legală, islandezii au putut descrie regii Norvegiei conform tradiției istorice aduse de aceștia în calitate lor sau strămoșilor lor de foști locuitori ai Norvegiei, dar și conform intereselor politice personale.

Prin analiza mea a *Egils saga* am oferit o prezentare a descrierii regilor norvegieni în saga, care relatează evenimente similare din trecut. Regele Harald Păr-frumos apare în general ca un personaj negativ în majoritatea saga, lucru care reprezintă o perpetuare a mitului fondator al Islandei. Acesta este un mit și datorită faptului că puterea regelui norvegian este reprezentată aidoma unui mare senior feudal care exercita un control strict, tiranic asupra domenilor sale, lucru ce ar reprezenta o stare de fapt anacronică pentru Norvegia secolului al IX-lea, când puterea regelui avea mai degrabă un caracter personal, nu unul nuanțat teritorial, după cum implică majoritatea saga.

Ținând cont de faptul că descrierea regilor norvegieni în saga islandeze a fost posibilă ca rezultat al independenței islandezilor față de autoritatea regală, am lansat ipoteza că reprezentările islandeze ale regelui se potrivesc cu imaginea duală arhetipală a Străinului sau Înstrăinatului. De ce duală? Așa cum mulți teoreticieni literari au teoretizat, descrierea celor străini sau a înstrăinaților tinde în general să fie o reacție foarte pozitivă sau prea negativă, pentru psihicul uman. De multe ori rezultă că *Stranger*-ul este văzut fie cu attribute angelice, fie demonice. Revelația regelui norvegian în unele segmente, inclusiv *Egils saga*, și *Saga Laxdæla* se potrivește cu acest model. Când vorbim despre caracterul demonic al regelui în saga de familie islandeze, ne referim în speță la regele Harald Păr-frumos. În schimb, alți conducători sunt descriși într-un mod extrem de pozitiv, sunt lăudați pentru credința și înțelepciunea și abilitățile lor retorice, iar unii împărați par să posede abilități magice sau să dețină artefacte magice pe care le oferă eroilor. Cazul regelui Ælstan din Anglia, care a oferit lui Hákon bunul o sabie legendară - *Quernbite* - a fost detaliat aici.

Ipoteza ilustrației regelui ca *Outsider* a fost îmbogățită cu argumente și din *saga Laxdæla*. Regina Gunnhildr Mama-regilor apare în ipostaze demonice în numeroase surse, care o portretizează ca o vrăjitoare cu un apetit sexual prodigios. Conform acestei saga, ea a făcut cunoștință cu eroul-strămoș al poporului din Laxárdalr, Óláfr Păunul, și i-a acordat multe daruri și binecuvântarea sa pentru călătoria de întoarcere a protagonistului în Islanda. În schimb, în *saga lui Egill*, regina pare să fie cea care îl incită pe regele Eric Secure-însângerată împotriva eroului din saga. Prin urmare, observăm două reprezentări diametral opuse ale aceleiași Regine, prima angelică, în timp ce a doua este demonică. De asemenea, în ceea ce privește *saga*

Laxdæla, ideea că eroii nu trebuia nici măcar să efectueze vreun serviciu special pentru rege pentru a le acorda tratamentul său grațios se confirmă.

În același capitol, accentul a trecut de la reprezentarea (reprezentările) regilor până la descrierea conducătorilor islandezi în saga de familie. Aici, concluziile lui Jón Viðar Sigurdsson în cercetarea diferitelor modele de putere în lumea veche nordică au fost foarte utile în evidențierea diferențelor dintre ilustrarea puterii căpeteniei față de puterea regelui. În timp ce regii sunt descriși cu șase sau mai multe caracteristici remarcabile, șefii islandezi apar rareori cu mai mult de două sau trei calități, unele dintre ele evocând doar o trăsătură importantă. Privind la portretizarea lui Egill Skallgrímsson în saga omonimă, a fost interesant să observăm cum descrierea lui, purtând o mantie albastră, cu o sulită, purtând o cască de aur, este foarte asemănătoare cu imaginea lui Oðin, care poseda sulita legendară Gungnir în *Edda*. Descrierea lui Egill pare, de asemenea, să urmeze sfaturile stabilite în *Hávamál*, în ceea ce privește obligațiile unei căpetenii de a-și păstra prietenii bine înarmați și echipați.

În ceea ce privește pe Guðrún, protagonista din saga *Laxdæla*, ea prezintă multe calități tipice pentru căpeteniile notabile, și anume, înțelepciunea și capacitatea de a vorbi bine, precum și calitatea de a fi o femeie de bună reputație; Ea îndeplinește rolul tradițional al femeilor în saga, acela de a incita pe bărbați să-și apere onoarea familiei, și excelează în a fi un creștin fervent. De fapt, zelul religios al lui Guðrún pentru creștinism (având în vedere că aceasta a memorat Psalmii în întregime și cu mândrie se considera prima femeie anahorită din țară), este aproape unic pentru șeful unei familii din saga. Cei mai mulți eroi ai sagai, cum ar fi Egill, par a fi nehotărâți între trecutul păgân și creștinismul contemporan. În unele dintre aceste saga lupta eroului cu acceptarea noii religii face de fapt întregul subiect.

În ultima parte a acestui capitol am apelat la o saga contemporană care descrie faptele unei căpetenii islandeze de la mijlocul secolului al XIII-lea, Þórðar Bábaitul. Scopul nostru principal aici a fost de a oferi o evaluare a măsurii în care noile realități politice din Islanda din epoca Sturlunga au format o ideologie politică diferită, în care rolul regelui Norvegiei, care încerca să pună în aplicare un control complet asupra Islandei, a fost redus în favoarea rolului căpeteniei autohtone. Am furnizat cazuri din saga în care Þórðar este descris cu calități adecvate pentru un viitor rege, prin urmare, protagonistul apărând ca un rege *in nuce*. În continuare, am încercat să înțelegem în ce măsură puterea regelui norvegian a fost redusă în schimb, ajungând la concluzia că, astfel, contestarea autorității regelui Hákon Hákonarson reprezintă unul dintre puținele exemple care indică o tendință spre independența islandeză de către o căpetenie din familia aristocratică Sturlunga.

Capitolul 4. *Concluzii*

Luând toate aceste lucruri în considerare, sperăm să furnizăm o descriere convingătoare despre ideologia mixtă a puterii, așa cum este evidențiată în sursele selectate aici, referitoare la Norvegia și Islanda, în perioada de la mijlocul secolului al XII-lea până la mijlocul secolului al XIII-lea. Astfel de schimbări paradigmatică ca cea care a avut loc în lumea scandinavă în perioada anchetei noastre, sunt emblematică și apar la momentele de cotitură din istorie, fapt care ne-ar permite să exprimăm speranța că această contribuție actuală la studiul manifestărilor Puterii într-o zonă de transformare politică și culturală rapidă, dezvăluie principii universale care ar putea contribui la o mai bună înțelegere a problemelor actuale la nivel mondial, în contextul unei globalizări rapide și în creștere și al interacțiunilor culturale și sociale globalizatoare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Surse primare

Saga, Cronici, Anale

Ágrip af Nóregskonungasögum. A Twelfth-century Synoptic History of the Kings of Norway (transl., ed. M. J. Driscoll), 2nd edition, University College London, Viking Society for Northern Research, Short Run Press Limited, 2008.

Beowulf, Dan Duțescu, Leon Levițchi (transl.), Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.

Beowulf: Verse Translation, Michael Alexander (transl.), Penguin Classics, New York, 2003.

Adam of Bremen, *Gesta Hammaburgensis Ecclesiae Pontificum*, translation and notes Francis J. Tschan, Columbia University Press. New York, 1959.

M. Tullius Cicero, *De Natura Deorum*, O. Plasberg, Leipzig, Teubner, 1917.

Cântecul nibelungilor [The Nibelungenlied], adaptation by Adrian Maniu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.

Cântecul Nibelungilor [The Nibelungenlied], translation by Claudiu Paradais, Saeculum, București, 2008.

Edda, Magda Petrescu (transl.), foreword by Dan Grigorescu, Saeculum I.O., București, 2005.

Egils Saga, E. R. Edisson (ed.), Cambridge University Press, Cambridge, 1930.

Egils Saga, Bjarni Einarsson (ed.), Viking Society for Northern Research, London, 2003.

Egils Saga, W. C. Green (transl.), *The Story of Egil Skallagrimsson*. Elliot Stock, London, 1893.

Encomium Emmae Reginae (Cnutonis regis Gesta), Alistair Campbell (ed.), Introduction by Simon Keynes, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.

Eyrbyggja saga, Paul Schach (ed.), University of Nebraska Press, Lincoln, 1959.

Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum*, English edition by Oliver Elton, Norrœna Society, New York, 1905.

Grettis saga, The Saga of Grettir the Strong, G. A. High (transl.), Peter Foote (ed.), Everyman's Library, London, 1965.

Hákon saga Hákonarsonar, in G. W. Dasent (transl.), *Icelandic Sagas and Other Documents Relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles*, Rerum

- Britannicarum medii aevi scriptores, 88, 4 vols, London, H. M. Stationery Office, 1887-94;
- Hákon saga Hákonarsonar*, James Johnstone (ed. and transl.), *The Norwegian account of Haco's expedition against Scotland, A.D. MCCLXIII*, Edinburgh, Brown, 1882, reprinted from 1782.
- Hallfreðar saga vandræðaskálds*, „Die Saga von Hallfreð dem Schwierigen” Klaus Bödl, Andreas Vollmer, Julia Zernack (eds.), *Die Isländersagas in 4 Bänden mit einem Begleitband*, Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 2011.
- Harðar saga*, Sture Hast (ed.), *Editiones Arnamagæanae*, series A, 6, Munksgaard, Copenhagen, 1960.
- Historia* by Pseudo-Fredegard, in *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores Rerum Merovingicarum*, Tomus II. Hannover, 1888.
- Historia Norwegie*, Inger Ekrem (ed.), Lars Boje Mortensen (ed.), Peter Fisher (trans.), Museum Tusculanum Press, University of Copenhagen, 2006.
- Historia Norwegiae, Passio et miracula beati Olavi*, Carl Phelpstead (ed.), Devra Kunin (trans.), *A History of Norway and the Passion and Miracles of the Blessed Óláfr*, University College London, London, 2001.
- Hrafnkels saga Freysgoða*, Jón Helgason (ed.), E. Munksgaard, Reykjavík, 1950; *Saga of Hrafnkel Frey's Godi. The Complete Sagas of Icelanders*, vol. V, Terry Gunnell (trans.), Leifur Eiríksson Publishing, Reykjavík, 1997, pp. 261–281.
- Institutiones*, Justinian (Emperor Caesar Flavius Justinianus), J.B. Moyle (transl), Oxford, 1911.
- Íslendingabók. Kristni Saga*, Siân Grønlie (ed.), Viking Society for Northern Research, University College London, 2006.
- Kjalnesinga saga. Jökuls þáttur Búasonar. Víglundar saga. Króka-Refs saga. Þórðar saga hreðu. Finnboga saga. Gunnars saga Keldugnúpsfífls*, Jóhannes Halldórsson (ed.), Hið íslenska fornritafélag, Reykjavík, 1959, pp. 343-379.
- Konungs skuggsjá*, Oscar Brenner (ed.), *Speculum regale, Ein altnorwegischer Dialog nach Cod. Arnamagn. 243 Fol. B und den ältesten Fragmenten*, Christian Kaiser, Munchen, 1881.
- Konungs skuggsjá*, L. M. Larson (transl.), *The King's Mirror*, New York, New York American-Scandinavian Foundation, 1917.

- Kormáks saga*, Lee M. Hollander (ed.), *The Sagas of Kormák and The Sworn Brothers*, Princeton University Press, Princeton, 1949.
- Laxdæla Saga*, Keneva Kunza (transl.), *The Saga of the People of Laxardal and Bolli Bollason's Tale*, Penguin Books, 2008.
- Laxdæla Saga*, Margaret Arent (transl.), University of Washington Press, 1964.
- Laxdæla saga*, Muriel A. C. Press (ed.), Old Norse Series, In parantheses Publications, Cambridge, Ontario, 1999.
- Laxdæla saga*, Einar Ól. Sveinsson (ed.), Íslenzk fornrit V, Hið íslenska fornritafélag, 1934.
- Titus Livius (Livy), *The History of Rome*, Vol. 1, translation by George Baker, Ed. Peter A. Mesier et al., New York, 1823.
- Wilhelm of Malmesbury, *Gesta Regum Anglorum atque Historia Novella, Saeculum XII: Willelmi Malmesburiensis Monachi Opera Omnia*, Thomas Duffus Hardy et al. (eds.), Paul Dupont for Garnier Bros., Paris, 1855.
- William of Malmesbury, *The History of the Kings of England and the Modern History of William of Malmesbury*, John Sharpe (ed.), W. Bulmer & Co. for Longman, Hurst, Rees, Orme, & Brown, London, 1815.
- Morkinskinna*, *The Earliest Icelandic Chronicle of the Norwegian Kings (1030–1157)*, Theodore M. Andersson, Kari Ellen Gade (transl.), Islandica 51. Ithaca, New York, 2000.
- Orkneyinga Saga: The History of the Earls of Orkney*, Paul Edwards, Hermann Palsson (eds.), Penguin Books, London, 1978.
- Qrvar-Odds saga*, Richard Constant Boer (ed.), E.J. Brill, 1888.
- Saga of Finnbogi the Strong*, W. Bryant Bachman, Jr., Guðmundur Erlingsson (transl.), University Press of America, Lanham, 1990.
- John of Salisbury, *Policraticus sive de nugis curialium et de vestigiis philosophorum*, ed. Joseph B. Pike, New York, University of Minesotta, 1938.
- Sedulius Scottus, *De rectoribus christianis (On Christian Rulers)*, R. W. Dyson (transl. and ed.), Boydell Press, 2010.
- Seneca, *Ad Lucilium Epistulae Morales, vol. 1-3*, Richard M. Gummere (ed.), Cambridge. Cambridge, Mass., Harvard University Press; London, William Heinemann, Ltd. 1917-1925.
- Snorri Sturluson, *Heimskringla or the Chronicles of the Kings of Norway*, ed. Douglas B. Killings, 1996.
- _____, *Heimskringla*, transl. Lee M. Hollander, University of Texas Press, Austin, 2002.

- Sturlunga saga*, Jón Jóhanesson, Magnús Finnbogason, Kristján Eldjárn (eds.), 2 vols., Sturlunguútgáfan, Reykjavík, 1946.
- Sturlunga saga*, Kristian Kaalund (ed.), Gyldendal, Copenhagen/Kristiania, 2 vols., 1906 and 1911.
- Sturlunga saga*, Guðbrandur Vigfússon (transl.), Clarendon Press, 1878.
- Sverrissaga – The Saga of King Sverri of Norway*, J. Stephoton (transl.), London, David Nutt, 1899.
- The Anglo-Saxon Chronicle*, translation James Henry Ingram, ed. Douglas B. Killings, Project Gutenberg.
- The Poetic Edda. Two Volumes in One*, translation and notes by Henry Adams Bellows, Princeton University Press, Princeton, 1936.
- The Saga of Gunnlaug Serpent-tongue*, Penguin Classics, Penguin, 2015.
- The Saga of Hallfred Troublesome-poet*, in *Sagas of Warrior-Poets*, (ed. and transl.) Diana Whaley, Penguin, London, 2002.
- Þórðar saga kakala*, in Julia H. McGrew, R. George Thomas (transl.), *Shorter Sagas of the Icelanders*, Vol. 2, The American-Scandinavian Foundation, Twayne Publishers Inc., New York, 1974, pp. 227-530.
- Viga-Glúms Saga*, G. Turville-Petre (ed.), 2nd ed., Oxford University, Oxford, Clarendon, 1960, repr. 1967.
- Víglund's saga*, Marianne Kalinke (transl.), in Viðar Hreinsson (ed.), *The Complete Sagas of Icelanders including 49 Tales*. Vol. II, Leifur Eiríksson Publishing, Reykjavík, 1997, pp. 411-441.
- Dorothy Whitelock (ed.), *English Historical Documents c. 500-1042*, 2nd edition, Routledge, London, 1996.

II. Surse secundare

Monografii și dicționare

- Emily Albu, *The Normans in Their Propaganda, Myth and Subversion*, Boydell Press, Woodbridge, 2001.
- Theodore M. Andersson, *The Growth of the Medieval Icelandic Sagas (1180-1280)*, Cornell University Press, Ithaca and London, 2006.

- _____, *The Partisan Muse in the Early Icelandic Sagas (1200-1250)*, Cornell University Press, Ithaca 2012.
- Haki Antonsson, *St. Magnús of Orkney, A Scandinavian Martyr-Cult in Context*, Brill, Leiden, 2007.
- W. Bryant Bachman, *Forty old Icelandic tales*, University Press of America, 1992.
- Karl Baedeker, *Civilizația germanică și a vikingilor* [Germanic and Viking Civilisation], transl. Liana Gomboșiu, Prietenii Cărții, București, 2006.
- Sverre Bagge, *Cross and Scepter. The Rise of the Scandinavian Kingdoms from the Vikings to the Reformation*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2014.
- _____, *From Gang Leader to Lord's Anointed Kingship in Sverris Saga and Hákonar Saga Hákonarsonar*, The Viking Collection, Studies in Northern Civilization, Vol 8, Odense University Press, Odense, 1996.
- _____, *The Political Thought of the King's Mirror*. Odense University Press, Odense, 1987.
- Istvan P. Beczy, *The Cardinal Virtues in the Middle Ages. A Study in Moral Thought from the Fourth to the Fourteenth Century*, Brill Academic Publishing, Leiden, Boston, 2011.
- Cornelia Belcin, Alexandru Popescu, *Vikingii* [The Vikings], Albatros, București, 1976.
- Thomas N. Bisson (ed.), *Lordship, Status, and Process in Twelfth-Century Europe*, University of Pennsylvania Press, 2013.
- Anthony J. Black, *Monarchy and Community: Political Ideas in the Later Conciliar Controversy, 1430–1450*, Cambridge University Press, Cambridge, 1970.
- Marc Bloch, *Les rois thaumaturges: Etude sur le caractère surnaturel attribué à la puissance royale, particulièrement en France et en Angleterre*, Librairie Istra, Strasbourg et Paris, 1924. [Transl. J. E. Anderson, *The Royal Touch: Sacred Monarchy and Scrofula in England and France*, Routledge, London, 1973].
- James M. Blythe, *Ideal Government and the Mixed Constitution in the Middle Ages*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1992.
- Hrafnhildur Bodvarsdottir, *The Function of the Beasts of Battle in Old English Poetry*. PhD Dissertation, 1976, State University of New York at Stony Brook, Ann Arbor, University Microfilms International, 1989.
- Régis Boyer, *Islanda medievală. Vikingii* [Medieval Iceland. The Vikings], ALL, București, 2002.
- Fernand Braudel, *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II*, Berkeley, University of California Press, 1996.

- David Brégaint, *Vox Regis. Royal Communication in High Medieval Norway*, Brill, Leiden, 2016.
- David Brégaint, Stéphane Caviaux, Jan Ragnar Hagland, *Le discours contre les évêques*, Publications de la Sorbonne, Sorbonne, 2013.
- Otto Brunner, *Land and Lordship: Structures of Governance in Medieval Austria*, transl. Howard Kaminsky, James Van Horn, University of Pennsylvania Press, 1992.
- Judee K. Burgoon, Laura K. Guerrero, Kory Floyd, *Nonverbal Communication*, Taylor & Francis, London, 2010.
- J. H. Burns, *The Cambridge History of Medieval Political Thought c. 250–c. 1450*, Cambridge University Press, Cambridge, 1988.
- Jesse L. Byock, *Medieval Iceland: Society, Sagas and Power*, University of California Press, Berkely, 1988.
- M. Carver (ed.), *The Cross goes North: Processes of Conversion in Northern Europe, AD 300–1300*, University of York, York Medieval Press, York, 2003.
- George Duby, *The Three Orders: Feudal Society Imagined*, transl. Arthur Coldhammer, Foreword by Thomas N. Bisson, University of Chicago Press, Chicago, London, 1980. [Romanian translation as Georges Duby, *Cele trei ordine sau imaginarul feudalismului*, București, Editura Meridiane, 1998].
- Georges Dumézil, *Gods of the Ancient Northmen*, University of California Press, Los Angeles, 1973.
- _____, *Mitra-Varuna. An Essay on Two Indo-European Representations of Sovereignty*, Zone Books, New York, 1988.
- _____, *Mythes et dieux des germains: Essai d'interprétation comparative*. Mythes et religions, vol. 1., Presses Universitaires de France, Paris, 1939.
- Frédéric Durand, *Vikingii* [The Vikings], transl. by Ovidiu Cristea, Corint, București, 2003.
- Ragnar Edvardsson, *The Role of Marine Resources in the Medieval Economy of Vestfirðir, Iceland*, Phd Thesis, Graduate School of Anthropology, City University of New York, 2010.
- Ecaterina Lung, *Istoricii și politica la începutul Evului Mediu European* [Historians and Politics at the Beginning of the European Middle Ages], Bucharest, 2001.
- Silviu Miloiu, Elena Dragomir, *Istoria Finlandei* [The History of Finland], Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011.

- Pierre Riché, *The Carolingians: A Family Who Forged Europe*, transl. Michael Idomir Allen, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1993.
- Rainer Maria Rilke, *Duino Elegies*, transl. David Young, W. W. Norton, New York, 1978.
- Carla Rossi, *Marie de France et les érudits de Cantorbéry*, Editions Classiques Garnier, Paris, 2009.
- Margaret Clunies Ross (ed.), *Old Icelandic Literature and Society*, Cambridge Studies in Medieval Literature 42. Cambridge/New York: Cambridge University, 2000.
- _____, *Prolonged Echoes: Old Norse Myths in Medieval Northern Society. Vol. 1: The Myths*, Odense, Odense University Press, 1994.
- Jeffrey Burton Russell, *Medieval Civilization*, Eugene, John Wiley & Sons, 1968.
- Gudmund Sandvik, *Hovding og konge i Heimskringla*, Akademisk forlag, Oslo, 1955.
- Peter Sawyer (ed.), *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, Oxford University Press, Oxford, 2001.
- P. H. Sawyer, *Kings and Vikings: Scandinavia and Europe AD 700-1100*, Routledge, London and New York, 2003.
- Roger Scruton, *The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought*, Third Edition, Palgrave Macmillan, Houndmills, 2007.
- Kirsten A. Seaver, *The Last Vikings, The Epic Story of the Great Norse Voyagers*, I. B. Tauris, London, 2010.
- William R. Short, *Icelanders in the Viking Age: The People of the Sagas*, McFarland, 2010.
- Jón Viðar Sigurðsson, *Chieftains and Power in the Icelandic Commonwealth*, Odense University Press, Odense, 1999.
- _____, *Det norrøne samfunnet. Vikingen, kongen, erkebiskopen og bonden*, Oslo, 2008.
- _____, *Frá goðorðum til ríkja: Þróun goðavalds á 12. og 13. öld*, Menningarsjóður, Reykjavík, 1989.
- _____, *Goder og maktforhold på Island i fristatstiden*, doctoral dissertation in History, Historisk Institutt, Universitetet i Bergen, Bergen, 1993.
- _____, *Kristninga i Norden 750-1200*, Det Norske Samlaget, Oslo, 2003.
- Jón Viðar Sigurðsson, Anne Eriksen, *Negotiating Pasts in the Nordic Countries: Interdisciplinary Studies in History and Memory*, Nordic Academic Press, 2010.
- Jón Viðar Sigurðsson, Jan Erik Rekdal, Ian Beuermann (coord.), *Ideology and Power in the Viking and Middle Ages. Scandinavia, Iceland, Ireland, Orkney and the Faroes*, Brill, Boston, 2011.

- A.A. Sommerville, R.A. McDonald (eds.), *The Viking Age*, University of Toronto Press, Toronto, 2010.
- Meulengracht Sørensen, *Fortælling og ære. Studier i islændinge- sagaerne*, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 1993.
- Grø Steinsland, *Den hellige kongen. Om religion og herskermakt fra vikingtid til middelalder*, Pax forlag, Oslo, 2000.
- Gro Steinsland, Jón Viðar Sigurðsson, Jan Erik Rekdal, Ian Beuermann (eds.), *Ideology and Power in the Viking and Middle Ages. Scandinavia, Iceland, Ireland, Orkney and the Faroes*, Brill, Boston, 2011.
- Ola Stenshaug, *Namn I Noreg*, Det Norske Samlaget, Oslo, 1973.
- Traian Stoianovich, *French Historical Method. The Annales Paradigm*, Cornell University Press, London, 1976.
- Joseph R. Strayer (ed.), *Dictionary of the Middle Ages*, New York, Charles Scribner's Sons, 1987.
- Einar Ól. Sveinsson, *The Age of the Sturlungs. Icelandic Civilization in the Thirteenth Century*, transl. By Jóhann S. Hannesson, Cornell University Press, Kraus Reprint Corporation, 1953.
- Martin Syrett, *Scandinavian History in the Viking Age. A Select Bibliography*, 3rd edition, reviewed by Haki Antonsson and Jonathan Grove, University of Cambridge, Cambridge, 2004.
- Mark Taylor, *Edmund: the Untold Story of the Martyr-King and His Kingdom*, Fordaro, 2013.
- Brian Tierney, *The Idea of Natural Rights: Studies on Natural Rights, Natural Law and Church Law, 1150-1625*, Scholars Press, Atlanta, Georgia, 1997.